

Po Scénickej žatve 1997

rodičia a nielen preto, že som tam videla od detských rokov množstvo nádherných inscenácií od Karola L. Zachara, Josefa Budského či Miloša Pietora atď., trochu som sa tej ponuky bála. Bála som sa, že v tom divadle "skameniem". Možno, že som prišla do tohto divadla v osobnom rozpoložení istej netrepezlivosti, presily energie. Mala som pocit, že je to trošičku málo, keď som za dve sezóny zahrála dve postavy (v Erdmanovom Samovrahovi a Feydeauovom Chrobákovi v hlave). Ale to nebol hlavný dôvod na odchod. Nechcem porovnávať tieto dve divadlá, nebolo by to ani správne. Veď čím sú divadlá mnohorakejšie, odlišnejšie, tým je to pre našich divákov lepšie.

Hlavný dôvod, prečo som sa rozhodla odísť, bol naozaj môj subjektívny pocit. Divadlo s takým veľkým súborom, ako je činohra SND, má nevýhodu, že menšia skupina tam nie je viditeľná. Na jednu z tých skupín som sa veľmi tešila, bola to skupina ľudí z bývalého Divadla na Korze. Ale pre mňa to bola aj otázka priestoru, ktorý pôsobí na mňa určitou vznešenosťou - veľké javisko a zákulisie, šatne a mramorové schody - a zároveň aj určitým chladom. V divadle potrebujem cítiť obrazne povedané pach ľudí a medziľudské teplo. Odišla som s veľmi dobrým pocitom, vôbec nie s nejakou horkosťou. Možno, že som bola pre Národné divadlo príliš mladá.

● V Divadle Korzo 90 sa stretla veľká časť osadenstva Trnavského divadla. Vo väčšine inscenácií v súčasnom repertoári ste spolupracovali s režisérom Jurajom Nvotom. V čom vám vyhovuje jeho divadelné vídenie sveta?

— Pre mňa sú dve najsilnejšie a najbližšie poetiky či dva režírné rukopisy - Nvotov a Strniskov. Obidvaja sú si v niečom veľmi blízki. Juraj Nvota dokazuje, že aj v tom najhoršom človeku je čosi dobré a Vladimír Strnisko zasa ukazuje, že aj dobrý človek môže byť vlastne sviňa. S Jurajom Nvotom som zažila dve krásne inscenácie ešte v trnavskom divadle, a to Toma Sawyera v legendárnej dramatisácii Mirky Čibenkovej a Shakespearovu Búrku. Inscenácia Toma Sawyera mala atmosféru takej intenzívnej láskavosti a ľudskosti, akú som dotedy nezažila. Bola to pre mňa opätovná vzpruha či renesancia chuti robiť divadlo. Pretože po prvých rokoch som bola troška sklamaná divadelnou praxou vo vidieckom divadle. Bola som vlastne už na odchode z trnavského divadla, keď za mnou prišiel Juraj a s chlapčenským úsmevom mi ponúkol spoluprácu. Som veľmi šťastná, že po rokoch sa kruh uzatvára, že sa nám s kolegami podarilo Juraja Nvotu aj s niekoľkými zaujímavými hercami z Trnavského divadla dotiahnuť do Astorky - Korza 90. Strniskovi a Nvotovi herci sa navzájom veľmi plodne obohacujú.

● Za inscenáciu Matky Jana A. Pitínskeho v réžii J. Nvotu ste získali výročné ocenenie DOSKY na Divadelnej Nitre. Titulná postava, ktorú v tomto sociálhorore stvárnujete, bola pre vás naozaj doteraz najnáročnejšia?

— Dúfam, že to nie je môj vrchol. Jednak sa necítim dokonale a jednak verím, že prídu ešte ťažšie oriešky. Veľmi si túto postavu cením práve pre jej náročnosť. Keď sa predstavenie vydarí, tak tú náročnosť nevidno. Jeden maďarský novinár mi povedal: "Teda, vy ste diabol, pani Zuzka, že to tak hráte." To je veľmi dobrý pocit. Najväčším ocenením pre mňa je, že si môžem túto postavu zahrať.

● Blíži sa čas Vianoc, a tak čím je pre vás rodina, láska, deti... Čo si želáte do nového roka?

— V prvom rade zdravie. A z tých hodnôt, na ktoré sa pýtate... Človek je tvor, ktorý bez lásky nemôže žiť, či je to láska k partnerovi, k deťom, k ľuďom. Bez lásky by ľudstvo vyhynulo. Samozrejme, teším sa na Vianoce, len sa trochu obávam, že nestihnem všetko tak, aby to bolo dokonalé. Pokiaľ bude atmosféra, aká má byť, tak drobné nedostatky sa prehliadnu. Držím palce mojim deťom a všetkým blízkym, aby sme boli zdraví a aby sme si užili pohody.

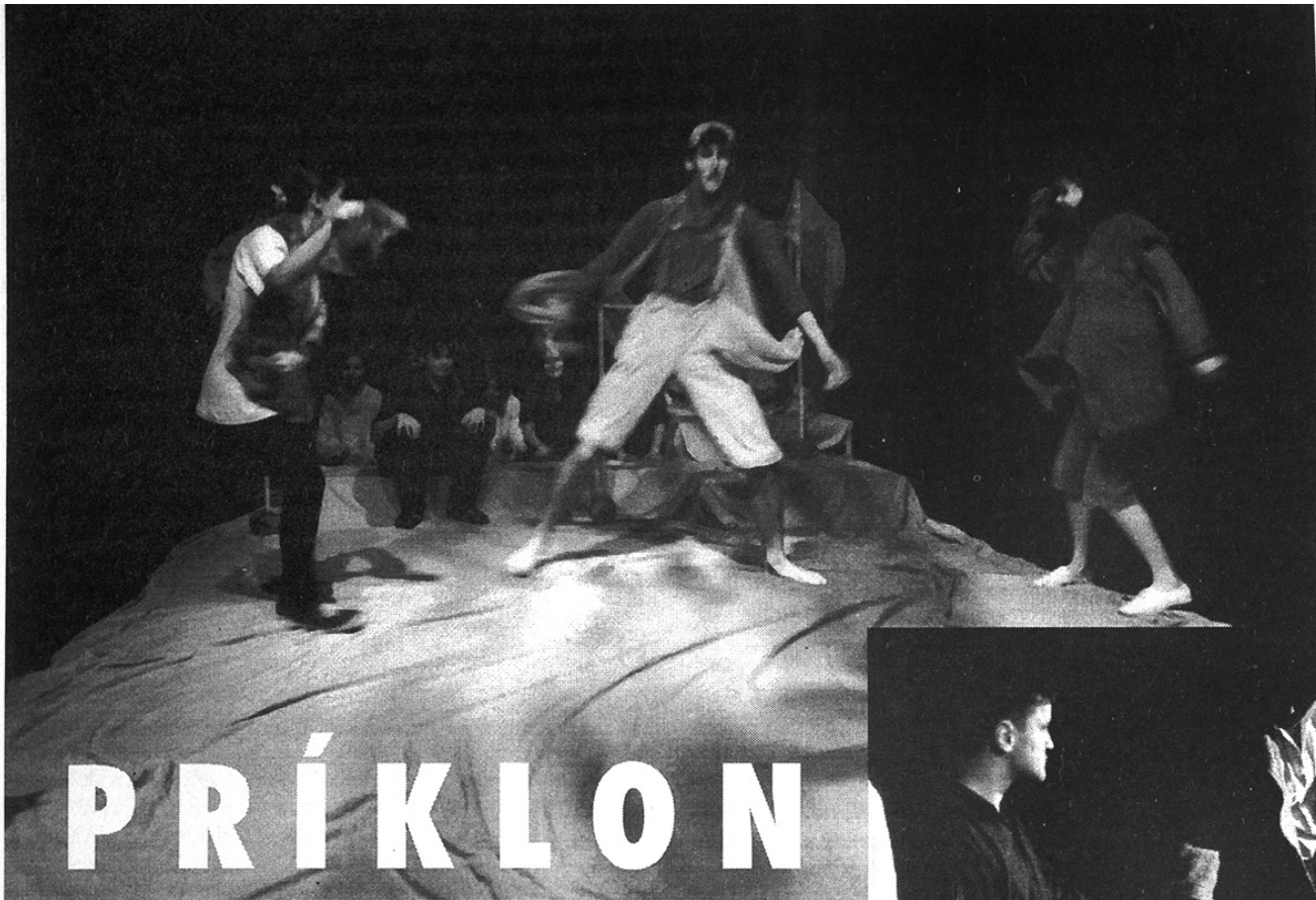
Zhovárala sa MARTA BÁBIKOVÁ

Neodolateľná a neúnavná šéfredaktorka Javiska Adela Demeková ma svojou výdržou predsa len dohnala k napísaniu tohto článku, ktorý som jej v požatevnej eufórii ľahkovážne sľúbil. Ľahkovážny sľub som takmer nespľnil - jednak preto, že som odjakživa lenivý, jednak preto, že som sľúbil čosi, o čom sa môžem vyjadriť len veľmi opatrne a s nebezpečenstvom veľkej miery zovšeobecnenia - a teda aj nepresnosti. Sľúbil som totiž, že sa na základe tohtoročnej SŽ pokúsim pomenovať niektoré všeobecnejšie tendencie, aké sa v slovenskom ochotníckom divadelníctve objavujú. A práve tam je problém - nie som si totiž istý, či tohtoročná SŽ objektívne odráža dominantné tendencie slovenského ochotníckeho divadla. Nie som si istý najmä preto, že sa na nej nezúčastnili niektoré, v nedávnej minulosti veľmi úspešné súbory a tvorcovia. Niektoré preto, že sa u nich zrejme prejavuje zákonitá generačná kríza, prípadne "zbierajú sily" na ďalšie vzopätia alebo si jednoducho vybrali "tvorivé dovolenky". Niektoré však neprišli celkom zámerne - nezúčastnili sa ani na jednotlivých postupových súťažiach z protestu voči terajšiemu vedeniu NOC a celkovej "kultúrnej politike" MK SR. O týchto súboroch napr. vôbec neviem, či tohto roku vytvorili nejaké inscenácie a aká bola ich úroveň.

Teda prvou tendenciou, ktorú nebolo možné nevsimnúť si: chýbali "veľké mená" a "veľké súbory". (Týmto tvrdením nechcem samozrejme ublížiť napr. Vicenovi, Babiakovi či Šárikovi). Možno práve ich absencia vyvolala dojem, že v slovenskom ochotníctve sa čosi hýbe, že sa k slovu hlási najmladšia generácia. Ak je to tendencia skutočná, mala by sa potvrdiť v budúcnosti. A mala by sa potvrdiť výraznejšie, pretože SŽ '97 síce mnohé naznačila, ale máločo dopovedala suverénnymi tvorivými činmi. Celkom úprimne som mohol zatlieskať azda iba víťaznej inscenácii, ďalšie - jedna viac, iná menej - dosť pokrývkávali za úrovňou tých najlepších z ostatných ročníkov. (Hoci je možné aj to, že už zo mňa hovorí nostalgia - neklamný to príznak starnutia.) Nevieť, ale toľko ešte viem, že prehliadke jednoznačne prospieva, ak o cenu Za tvorivý čin roka "bojujú" dve, tri či nebudaj štyri viac-menej rovnocenné inscenácie. A ako člen poroty som na SŽ zažil už aj také situácie.

Takže - ide o preskupovanie síl? Ak áno, tak by malo byť dravejšie, mnohôtvarnejšie, nekompromisnejšie. Prečo také nie je?

Nazdávam sa, že jednou z príčin je tematická zúženosť. Nevieť, čím to je, ale ochotnícki divadelníci sa na môj vkus akosi priveľmi zahľadeli do dedinskej tematiky. (Veď o čomže inom ako o dedine už na Slovensku hrať, no nie?) Nie je už - aspoň na úrovni SŽ - podávaná folklórno-ornamentalisticky (až na ojedinelé prípady: Urban-Majovský: Jašek Kutliak spod Bučinky), inscenátori sa prostredníctvom dedinskej témy snažia skôr dotknúť univerzálnych ľudských otázok. Napr. na pozadí mnohých dedinských príbehov sa ožyval vzťah človeka k smrti (Záveje, Neprebudený, Kohútik v agónii, koniec-koncov i Jašek Kutliak...). Ústredné postavy si volia smrť alebo sú k nej dohnané, ale nie sú to antickí, klasicistickí či romantickí (k otázke romantizmu sa ešte na chvíľku vrátíme) "gerojsi" bez bázne a hany - sú to napospol pasívni, trpiaci, nevedomí alebo neschopní jedinci, ktorí padnú do spoločenských pascív. Tie im nastavuje dedinský kolektív (= spoločnosť), v podobe nerovných partnerských vzťahov - základnej to situácii väčšiny dedinských drám. Pasívni hrdinovia nie sú v inscenáciách predmetom kritiky, naopak, majú zrejme akési kladné vnútorné hodnoty, o ktorých sa však dozvedáme veľmi málo. Inscenátorov akoby viacej zau-

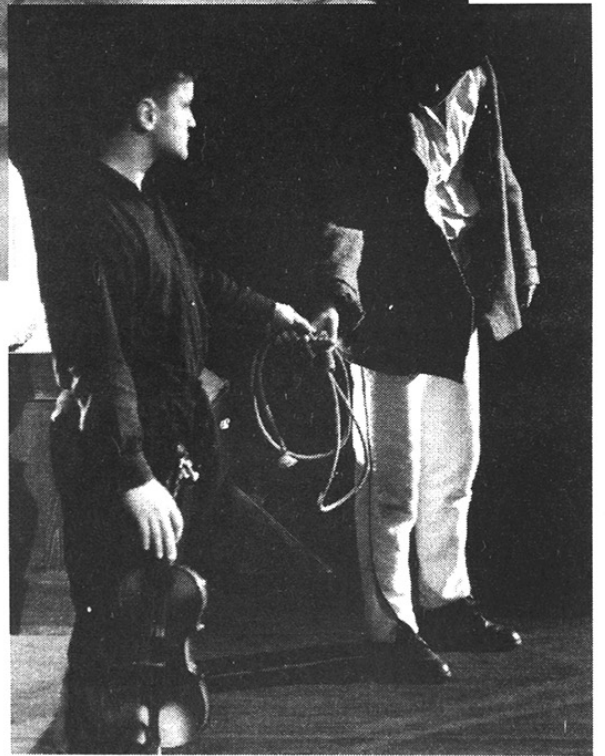
PRÍKLON

k mysticizmu?

jímal samotný proces "štvаницe", než vnútorný svet jej aktérov. (Např. Záveje.) Na "kladné" hodnotenie hrdinov im zrejme stačí už aj to, že trpia. (V tomto prístupe sa odráža vplyv katolíckeho kultu utrpenia, ktoré katolicizmus povyšuje na údel človeka, ale zároveň v ňom vidí hodnotu i možnú cestu k spásu. Rovnako pravoslávie – pozri Dostojevskij a iní ruskí mystici, ktorí mali veľký vplyv na európsku kultúru.)

V pozadí prebleskujúci motív smrti a utrpenia prináša so sebou aj niekoľko inscenačných stereotypov – veľa inscenácií sa pohybuje v neurčitej baladicko-lyrickej polohe, kde sa dá, tam vystupuje anonymný, lepšie či horšie zvládnutý chór (ach, Oľha, Oľha, čo si ten spôsobil!?), mnoho inscenácií nechce ani tak "byť divadlom", ale "byť obradom" – (Akým? S akými pravidlami? S akým duchovným obsahom? Prečo???) , prestupuje ich zvláštny duch mysticizmu a mágia, na javiskách sa premávajú niekedy absolútne neidentifikovateľné mátožné postavy zo záhrobia, ozýva sa tajomná hudba a zvuky, narába sa s kresťanskou i pohanskou symbolikou, každú chvíľu kohosi ukrižujú, kropia, umývajú a keby mali ochotníci dymostroje, určite by sa na javiskách i hodne kúdoľilo. Mnoho z týchto vonkajších znakov či príznakov sa objavuje aj na profesionálnych scénach, takže sa nevdopak vynára otázka, či je príklon k mysticizmu čímsi normálnym po období komunistického kvázi racionalizmu a materializmu, či je to čosi príznačné pre koniec storočia alebo je to len povrch, predstieranie hĺbky a módna vlna? Najpravdepodobnejšie je v tom aj kúsok toho, aj onoho. (Esenciálne boli tieto znaky prítomné v inscenáciách Evy Csémyovej: Anjeli bez tváre, ktorá však na rozdiel od slovenských nevychádzala z dedinskej tematiky, lež z mytológie. Iba sa nedalo rozlúštiť, z akej, ale to je už iná téma.)

Nečudo, že z tematickej zúženosti vyplýva aj istá štýlová a žánrová jednostrannosť. Na SŽ sa len raz objavila svetová klasika, síce prazvláštne, ale predsa (Amleth), absolútne chýbala komédia, groteska, kabaret (pardon – výnimkou bol Vicenov–Saroyanov Smiech), divadlo pohybovo-tanečné (opäť s jednou výnimkou, k takémuto typu divadla sa miestami blížila produkcia múzicky mimoriadne nadaného súboru Čajka z Popradu), málokoho z tvor-

Naši muzikanti súboru LANO z Bratislavy (zhora), Jašek Kutliak spod Bučinky šuňavského súboru, Smiech Detského divadelného súboru KLÚČ pri ZUŠ a MsKS v Dolnom Kubíne

cov inšpiruje svetová moderna, málokto nadväzuje na poetiku študentských súborov zo 70. a 80. rokov (v ostatných rokoch to bol hádam iba maďarský súbor X z Košíc), málokoho oslovuje mestská či malomestská tematika, aj keď väčšina súborov na SŽ nie sú súbory dedinské.

Nepochybujem o tom, že mnohé z nich sa obracajú k dedinským témam najmä preto, že im najlepšie rozumejú, možnože v mnohých prípadoch tento príklon súvisí so snahou vystihnúť kultúrnu, spoločenskú a duchovnú podstatu slovenského človeka, skúmať a utvrdzovať ho v jeho národnej identite, no často nachádzajú iba trochu obohraté klišé. Podľa inscenácií by si napr. cudzinec mohol urobiť predstavu, že Slováčok je v podstate ako jednotlivec dobrák, ale vo "svorke" vie byť ako vlk, jeho pastiersko-roľnícka podstata má blízko k rojčivosti, baladickosti, fantastickosti, je veriaci – verí všetkému, hnacím motorom jeho konania je ilúzia, ale svet, v ktorom sa reálne nachádza, je založený na krutých peňažno-materiálnych vzťahoch a z ľudských citov ním najviac hýbe závisť. Zaujímavé je, že pocit tragickosti, silne prítomný vo väčšine inscenácií, takmer vždy súvisí so zrážkou hrdinovej ilúzie s bezcitným svetom, je to teda tragickosť romantická, hoci pri absencii aktívnych hrdinov v slovenskej dráme by mohla byť aj absurdná. (Tento typ tragického mohli však účastníci SŽ vidieť iba v inscenácii domáceho profesionálneho súboru Pustokvet. Aj v nej bol síce dramatický konflikt osnovaný zo zrážky človeka, ktorý má veľké ciele a ilúzie, s krutým svetom, ibaže fakt, že hrdina má ilúzie a ambície, už nie je pre inscenátorov žiadnou hodnotou, nie je pre nich hodnotou ani to, že trpí, naopak, nositeľ takýchto vlastností je pre nich skôr smiešny, groteskný a trápny. Takýto antiromantický prístup je na slovenských javiskách stále výnimkou.)

Okrem Smiechu sa teda aj do objektívnych inscenácií vkráda temná a ťažká romantika. (Ba vkráda sa aj do Smiechu, ibaže nie vo svojej temnej podobe.) Nuž čo, tak nám treba.

Na záver ešte jeden postreh – povznesené, "umelecké", romantické režijnó-dramaturgické koncepcie nevelmi potrebujú dobrých hercov. Málo bolo totiž v jednotlivých predstaveniach precíznej hereckej práce – čo je zaiste chyba režisérov. Režiséri spomínaných koncepcií však akoby nepotrebovali hercov v ich psychofyzickej úplnosti, nepotrebojú ich v živom a uveriteľnom javiskovom konaní, nepotrebojú ich v prepracovaných scénických situáciách – potrebujú ich akoby len v obrazoch. Často im stačia šablóny a skice, a je to možno preto, že ich inscenácie nie sú o ľuďoch, ale chcú byť o vesmíre, o tajomstve bytia, o smrti, o Bohu – slovom, o abstraktách a v takýchto "ťažkých" výpovediach je človek iba znakom univerza. Málokto z režisérov verí, že aj človek či dramatická postava môžu byť univerzom o sebe samom. Veľkolepé koncepcie potom majú taký praktický dosah, že hercov často nepočuť a nevidiať. Nepočuť preto, že ich režiséri nenútiť naučiť sa javiskovú reč a nevidiať, pretože ich niekedy zle nasvietia, niekedy zle postavia do priestoru. Čiastočnou výnimkou boli opäť iba Závaže, kde režisér veľmi presne narábal s priestorom a s hercami v ňom (čo bolo tým ťažšie, že sa hralo v aréne) a v ktorých sme videli aj najzaujímavejší mužský herecký výkon celej prehliadky (Peter Turan – Otec).

Škoda tejto antihereckej tendencie v ochotníckom divadle (ale tu sa musím sám seba opýtať, či sa prejavuje iba v divadle ochotníckom?), lebo či si to páni režiséri uvedomujú, alebo nie, v konečnom dôsledku bude v divadle stále najzaujímavejší len ten nešťastný herec. Tí, čo boli na Scénickej žatve, sa o tom mohli presvedčiť aj na takom znakovom, štylizovanom a režisérskom predstavení, akým bolo jedinečné hosťovanie francúzsko-nemeckého divadelného kolektívu s inscenáciou Máj 1917. Túto inscenáciu urobila totiž udalosťou nielen dramaturgicko-režisérska vynachádzavosť, ale predovšetkým nesmierne intenzívna javisková prítomnosť všetkých účinkujúcich, o ktorých sa naozaj nedá povedať, že "hrali" v tradičnom zmysle tohto slova. Oni skôr "boli", jestvovali, žili, konali a práve preto – napriek všetkej mechanickosti, vytvorili hodnoverné javiskové postavy. Boli to herci, ktorí na začiatku svojho predstavenia vyhlásili, že nebudú hrať divadlo. A predsa ho nakoniec stvorili. Aké je to v tom umení komplikované, však?

PETER KOVÁČ

O žánrovej "promiskuite"

MICHAL BABIAK si síce neprevzal osobne na žatve prémii, no oslovili sme ho po nej trochu pitoreskne. Keďže ako tvorivý divadelník vystriedal už azda takmer všetky žánre (v rôznych súboroch a mestách), položili sme mu otázku:

● Čo vám priniesla doterajšia žánrová promiskuita?

– Nie že by som nahrával svojmu profesionálnemu odboru, ale asi sa ukáže, že mal pravdu Alfred North Whitehead, keď ešte medzi dvoma svetovými vojnami tvrdil, že každá aktuálna skutočnosť je epizódou estetického skúsenosti. V súčasnosti o tomto primáte estetiky a estetických tém voči ostatným vedným disciplinám resp. o tom, že kľúčovým momentom nazerania na svet sa stáva estetické videnie, hovoria aj niektorí ďalší filozofi a estetiци (Welsch). A to, čo robím vo sfére divadla, "žánrová promiskuita" – ako to metaforicky pomenúvate – zdá sa mi, nemá ani tak ďaleko od momentu, ktorý je akosi primárne charakteristický pre aktuálny stav estetiky a estetického myslenia. Estetika je čoraz menej hegelovskou filozofiou umenia a čoraz viac sa stáva križovatkou, resp. miestom, kde sa stretá s literatúrou, filozofiou – a na druhej strane "vnútri" vlastnej disciplíny reflektuje prelínanie rozličných žánrov, prepájanie viacerých filozofických a estetických koncepcií, ale aj kategórií, akými sú realita a fikcia, objekt a subjekt, moderna a postmoderna, ako aj tém "smrti" autora, subjektu, naivného diváka, autonómneho umeleckého diela, atď. (Zuska). Toto relativizovanie hranice medzi doteraz užšie špecifikovanou disciplínou (v prípade estetiky) a medzi produkovanými žánrami v mojej divadelnej akcii zrejme vychádza z jedného postmoderne pluralitného videnia sveta: neviem si predstaviť seba ako "špecialistu" iba na jedno obdobie alebo len na jeden žánr – ale "komunikujem" a v divadelnej akcii reflektujem to široké spektrum autorov od Hviezdoslava, Tajovského a VHV po Kriežu, Foucaulta, Dürrenmata a Derridu, nehovoriac už ani o tých scenároch, kde je môj autorský podiel väčší a kde sa karnevalovo hmýri citátmi, s úsmevom prihovára a záhadne mihá všetko: citáty z Biblie a Koránu, Sv. Aurelius Augustín, Madách, Aristoteles, Ján Čajak, Eco, Borges, Goethe, stredoveká svetská poézia, W. Szyborská, Dostojevskij, Maeterlinck, Švantner, Epos o Gilgamešovi, Petronius Arbitr, Dante, atď. Možno niekto ortodoxný povie, že slasť takejto promiskuity je schizofrenicky chorá: pre mňa je to intelektuálne dobrodružstvo. Alebo ak sa aj tento názor zdá prepatetizovaný – tak ho v duchu uvedeného trochu odľahčím: možno vedomo, alebo aj podvedome, chcem len byť dobovo módnym a hľadať prepojenia medzi trendmi v estetike a v divadelnej akcii. Je rad na vás – vyberte si odpoveď. (ad)

Peter Turan v úlohe Otca

S Otcem a Synom zo Závačov

O nezavíatome súbore

Stretli sme sa vo foyer martinského divadelného štúdia – s Otcem i Synom. A možno nie celkom bez ducha. No nerúhajme sa, napokon, Syna sme si primysleli, volal sa Martin. Teda, pohovárili sme sa s hercami Divadelného súboru A z Prievidze, ktorý získal na tohtoročnej Scénickej žatve prémie za tvorivý čin roka, s predstaviteľmi Otca – Petrom Turanom (jeden z najpozoruhodnejších výkonov na žatve) a syna Martina – Igorom Kasalom o nich samých. Zadali sme im ústne témy:

BIOGRAFIA

PETER TURAN: Vyrastal som v Piešťanoch a keď som bol štvrtákom na základnej škole, pripravovala sa jedna inscenácia, tuším Čert a Káčka. Pripadla mi úloha jedného z čertov, pamätám sa len, ako sme vyberali rúru z kachieľ, aby som si mohol natrieť tvár sadzami... Tak akosi to prišlo – a odvtedy hrám stále divadlo. Od roku 1966 som v prievidzskom súbore. Neskôr som bol istý čas na východe, v Košiciach som hrával v inscenáciách Igora Makovického (nedávno sme sa stretli v Levoči, kde nahrávame knihy pre ústav nevidiacich). V 77. roku som nastúpil ako redaktor okresného vysielania do rozhlasu v Prievidzi a teda aj do súboru A...

IGOR KASALA: Kedysi v 86. roku ma spolužiačka zavolała do súboru B v Bojniciach – tie dve mestá sú veľmi blízko. Hral som tam,

až kým sa nerozpadol (hádam som k tomu neprispel) a potom som prešiel do prievidzského "áčka", kde som tretiu sezónu. Hej, postúpil som...

"NAJ" POSTAVY

PETER TURAN: Začnem odteraz – Otec v Závačoch, Letec v inscenácii Dobrý človek zo Sečuánu, dvojrola krčmového povaľača Metera a ruského partizána v inscenácii i hre P. Valu Zabíjal som štát, (s režisérom Edom Gürtlerom), Otec v predstavení Zámka škripí, v Súboji od Vazova som hral jedného z nájomníkov a s kolegom Štefanom Országom som aj režiroval...

IGOR KASALA: V Prievidzi som začal úlohou robotníka v inscenácii Zázrak v réžii Ivana Vojteka st. z DAB Nitra, dostali sme sa s ňou na Belopotockého Mikuláš. Hral som

Spoza žatevných snopov

Keď sa rozchádzali v minulom roku účastníci Scénickej žatvy, povrávalo sa, že o rok budú žatevné humno – Národný dom – rekonštruovať, čo poriadne skomplikuje život organizátorom SŽ. Našťastie pre SŽ, ale, žiaľ, pre Divadlo SNP, stavbári sa ešte nedali do práce (bez pláče?), takže všetko zostalo po starom. Festival sa mohol konať vo všetkých priestoroch martinského profesionálneho divadla. Len gymnazisti z Nových Zámok predviedli scénický experiment na piesku v Evanjelickom zborovom dome a sólistka s bábkami Iveta Lipťáková uviedla svoj program uprostred detúreniec v triede Materskej školy na Divadelnej ulici.

Primátor mesta Martina **Stanislav Bernát** sa predstavil ako veľký priaznivec ochotníkov a Scénickej žatvy. Bol okrem **Viliama Hriadela** (hostiteľ a riaditeľ Divadla SNP) a **Miroslava Piusa** (generálny riaditeľ Národného osvetového centra) jedným z rečníkov na slávnostnom otváracom ceremonáli, na ktorom sa zúčastnili aj **Dušan Mikolaj** (generálny riaditeľ Sekcie miestnej a osobitej kultúry Ministerstva kultúry

SR), **Miroslav Bielik** (správca Matice slovenskej), **Eva Pernecká** (námetníčka generálneho riaditeľa Národného osvetového centra), ďalší hostia a, samozrejme, desiatky ochotníkov – účastníkov SŽ.

●●●

Počas Scénickej žatvy našiel si primátor čas a v reprezentačných priestoroch Turčianskej galérie prijal zahraničných hostí, členov poroty, organizačného výboru, zástupcov súborov a zotrval s nimi v srdečnom rozhovore, ktorý prerušila len povinnosť odísť na večerné predstavenie. Ten rozhovor však pokračoval ešte na záverečnom večierku, na ktorý primátor prišiel aj so svojou manželkou.

Spoločenské stretnutie sa uskutočnilo aj na pôde Matice slovenskej na Hostihore. V zastúpení predsedu Matice slovenskej, Jozefa Markuša prijal hostí **Imrich Sedláč**, vedecký tajomník MS.

●●●

Stalo sa už tradíciou, že súčasťou otváracieho ceremoniálu SŽ je zápis do Pamätnej knihy Zdrúženia divadelných ochotníkov Slovenska. najvyšším morálnym ocenením boli v tomto roku vyznamenaní:

Alexandra Skořepová – vedúca umelecká osobnosť mládežníckeho diva-

pekné roly (prechádzajúce inscenáciou) vo Veži babylonskej M. Babiaka, rovnako s ním vo Fyzikoch, kde hrám inšpektora, vyšetrojúceho vraždu, ďalej v projekte Exegi monumentum (hral sa vo vodnej priekope na Bojnícach zámku celú sezónu) a teraz v Záveľoch. Nedávno sme dali dohromady partiu v Bojniciach a skúsime nejakú alternatívu... S inou skupinou v Bojniciach pripravujeme rozprávku, kde som zasa výtvarník...

ŽIVOBÝTIE

PETER TURAN: Bol som všeličím – ako som spomenul, aj redaktorom. Teraz som vedúci kina.

IGOR KASALA: Som baník, ale od 1. novembra už na Vysokej škole baníckej študujem životné prostredie, požiarňa ochrana. Pri znám sa, že som si spravil ešte za socializmu nadstavbu politická propagácia, kde som získal istú zručnosť v kresbe.

O SÚBORE

PETER TURAN: Prievidzský súbor je jedným z najstarších – budúci rok oslávi 45. výročie existencie v terajšej podobe, každý rok pripraví minimálne jednu inscenáciu. Ale jeho začiatky siahajú až do roku 1892, keď sa v Prievidzi začalo hrať divadlo. Teraz, keď sme robili Exegi monumentum, mali sme 37 členov – boli to až trojitá alternácie, lebo predstavenie sa hralo po celú sezónu a pritom sa pripravovali a hrali ďalšie. Pritom sa spolupracovalo aj s tamojším súborom Shanti. Ale samotné "áčko" má devätnásť stabilných členov. Najstarším som, ehm – ja. Za 25 rokov činnosti som dostal Palárikovu striebornú medailu. Ale najviac som hrdý na krásny list od pána Júliusa Pántika, ktorý mi napísal vlni, keď bol čestným predsedom Palárikovej Rakovej a videl naše predstavenie.

PRVÉ STRETNUTIE S HROU, POCIT Z ROLY

PETER TURAN: Veľmi som túžil hrať už čosi iné než dosiaľ, čosi pre diváka – i pre seba. Nebavia ma už kopance do zadku, tie "vďačné" komédie pre unaveného diváka. Hovoril som to aj Michalovi. Hru vybral on. Rola bola pre mňa tým, čo som si chcel zahrať celý život. Pracovali sme už s rôznymi textami, napríklad pri skúšaní inscenácie Zabíjal som štát sme sa úžasne zabávali, mohli sme si vymýšľať. Ale tu som mal veľmi krásny pocit. Hra prechádzala mnou a ja som si uvedomoval, že nesmiem sklamať diváka, nesmiem ho oklamať. Musí to byť ozajstné. Je to inscenácia, ktorá naplnila všetko, čo som po tie roky očakával od divadla – a nie preto, že sme dobre obstáli na žatve. Bola to rola pre mňa ako uliata.

IGOR KASALA: Spočiatku sa mi to neveľmi videlo, páchlo mi to starinou. Aj sme sa párkrát pohádali. Ale Michal Babiak je typ režiséra, ktorý má dopredu precíznu prípravnú koncepciu. Postupne, pri skúškach, sme sa približovali jeho predstavám a celkom nás to vtiahlo. Moja rola Martina je jedna z mála, ktoré nie sú alternované. A prišla práve v období, keď som jej mohol čosi dať i ona mne, rezonovala mi až prisilno – rozvádzať som sa vtedy. A nemohol som si od nej oddýchnuť – nemal ma kto zastúpiť... Teda dnes je silná aj pre mňa.

TEXT A DOBA

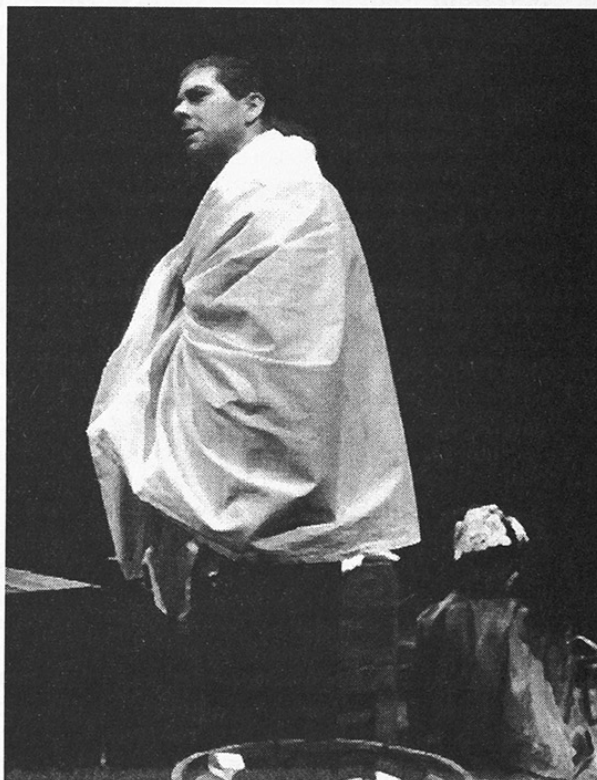
PETER TURAN: Aj keď niektorí spočiatku pochybovali, ukázalo sa, že je to text, ktorý vie osloviť diváka. Ten už je unavený experimentmi a chce vidieť niečo pravdivé, ľudské, túži po príbehu. Zdá sa mi, že prichádza návrat ku klasike, aj keď, samozrejme, vždy bude súbežne vznikať aj čosi iné, nové.

IGOR KASALA: Je to hra, na ktorej sa treba popasovať s herectvom, možno niekedy nie celkom vyjde, ale veľa ochotníckemu hercovi, pod dobrým vedením, dá.

Na záver azda malé zamyslenie: Je to pozoruhodný úkaz, súbory na Slovensku zanikajú, no v okolí Prievidze sa množia a stúpa aj počet inscenácií áčka – nielen jedno, ale aj tri-štyri za sezónu. Čo je aj vec aktivity prievidzského Kultúrneho a spoločenského strediska. Naozaj zaslúžená cena...

ADELA DEMEKOVÁ

Igor Kasala v úlohe syna Martina

Obnovená viera v zmysel umenia

Divadlá z Coulaines a Paderbornu a v Belgicku žijúci režisér Marcel Cremer mi dali nádej. Podporili ma, aby som nestrácal vieru v zmysel umenia a možnosti jeho spoločenského pôsobenia. Projekt Mai 1917 o I. svetovej vojne ukázal, že divadlo, pokiaľ si dobre zvolí prostriedky, dokáže zázraky. Kto by veril, že v súčasnosti, keď nás obklopuje násilie, ba vojny a surové vraždenie máme možnosť vidieť často v priamom prenose, môže nami otriasť divadelné predstavenie o nezmyselnosti násilia.

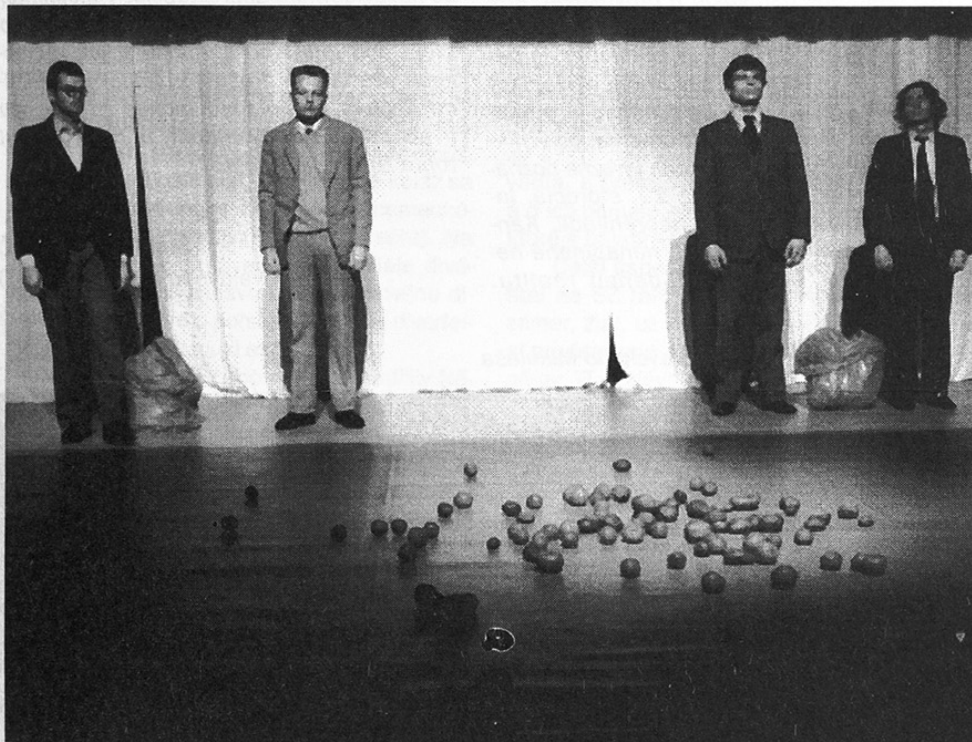
Prečo Peter a Pierre na seba pri Verdune strieľali, keď sa ani nepoznali? Kto je porazeným vo vojne? Kto je víťazom vojny? Ako vzniknú vojny? Kto alebo čo ich spôsobuje? Tieto otázky si inscenátori položili a vychádzali z predpokladu, že vojna

a prebudili v nás aj pocit spoluzodpovednosti?

Marcel Cremer so štyrmi nemeckými a štyrmi francúzskymi hercami a herečkami so šokujúco jednoduchými prostriedkami dokáže poukázať na nezmyselnosť nevraživosti voči sebe, na obľudnosť snahy zničiť toho druhého, alebo jeho hodnoty. V emocionálnom afekte totiž už nie je možné rozlíšiť, čo je "naše" a čo "cudzie", ničí sa všetko, ohrozený je a "zašpiní sa" každý. Keď si to uvedomíme, nebudeme už "strieľať", alebo tú špinu hádzať po sebe. "Dostanú" ju portréty predkov, ktoré síce nevraživosť a vojnu nevyvolali, ale sa jej zúčastnili, umožnili ju tým, že ju "nosili v sebe".

Predstavenie, pokračovateľ najlepších tradícií nemeckého politického divadla (zá-

Inscenácia Máj 1917 súborov Theater der Jugend, z Paderbornu a Théâtre du petit seux z francúzskeho Coulaines

žije stále v nás, že je to v ľuďoch a nevieme sa toho zbaviť. Len preto mohla byť po prvej svetovej vojne ešte aj druhá a vlastne vojna sa doteraz neskončila. Vojna ešte stále trvá. Kto by veril, že stačí nájsť niekoľko súčasníkov z roku 1917 (vo veku od 94 do 108 rokov), použiť ich výpovede, spomienky, fotografie a určité množstvo zeleniny na to, aby nám to všetko nielen demonštrovali, ale sa nás aj hlboko dotkli

roven aj dôkaz blahodarného účinku "multikultúry" – vzájomného pôsobenia kultúr – je až šokujúco aktuálne na mnohých miestach sveta. Žiaľ, aj v našej strednej (či stredo-východnej) Európe. Malo by to vidieť čím viac ľudí, čím viac mladých, aby už aspoň naši vnuci nemuseli "obhadzovať" naše portréty.

GÉZA HIZSNYAN

delného súboru
LANO v Bratislave,

Dana Koláriková

– dlhoročná úspešná
herečka súboru v Be-
lej-Duliciach,

**Ludovít Lešňan-
ský**– dramaturg a re-
žisér detského diva-
delného súboru
vo Vranove nad Top-
lou a

Ladislav Mazúch

– herec a organizátor
ochotníckeho života
v Belej-Duliciach.

•••

Zo zahraničia pu-
tovali do Turca Thea-
ter der Jugend z Pa-
derbornu (Nemecko)
a Théâtre du petit
seux z Coulaines
(Francúzsko). Spoloč-
ný divadelný projekt
týchto súborov zaujal
divákov svojou anti-
militaristickou výpo-
vedou a páčila sa aj
produkcia úplne pro-
tichodnej poetiky,
s ktorou sa predsta-
vil Teatr KTO z Kra-
kova (Poľsko). Nepri-
cestoval (ako sa
v ostatných rokoch
stalo už zvykom) re-
prezentant českých
ochotníkov Divadélko
na peróne z Prahy
a bližšie neurčený
súbor z Ruska. Zo za-
hraníčia bol aj kolek-
tív z Kovačice (Zväzo-
vá republika Juhoslá-
via). Ale to sú naši!
Krajanovia. Dožadovali
sa, aby aj ich insce-
nácia sa mohla uchá-
dzať o cenu za tvorivý
čin roka. Ich po-
žiadavka je v podsta-
te v súlade s du-
chom SŽ. Vo Vojvodi-
ne totiž organizujú
Slováci prehliadku
ochotníckych súbo-
rov. Divadlo VHV
v Kovačici stalo sa
víťazom 28. ročníka
tejto prehliadky, čím
sa delegovalo na toh-